

ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі економічного розвитку України актуальним залишається питання вдосконалення системи управління, ключовою функцією якої є контроль. Розвиток держави за постійних змін залежить від чітко організованої системи контролю за акумулюванням, розподілом та перерозподілом публічних коштів. Контрольна функція держави у фінансовій сфері покликана попереджувати, виявляти та усувати фінансові порушення. Вона являється важливою умовою підтримки законності діяльності суб'єктів господарювання та загалом успішної реалізації фінансової політики держави з метою ефективного й цільового використання публічних коштів [1, с. 71–72].

Контроль у сфері публічних закупівель визначається, як систематичне спостереження за розпорядником державних коштів у процесі придбання ним товарів, робіт, послуг належної якості, необхідної кількості, у потрібний час, за прийнятною ціною у відповідного постачальника за державні кошти з метою забезпечення добросовісної конкуренції серед учасників, відкритості та прозорості на усіх стадіях закупівлі, а також об'єктивної та неупередженої оцінки конкурсних пропозицій [2, с. 26].

Цілями державного контролю в сфері публічних закупівель є: дотримання законності і дисципліни, підвищення ефективності витрачання коштів публічних фондів усіх рівнів; підвищення рівня управління фінансовими потоками; попередження нарощування витрат бюджетних фондів коштів.

Державний контроль за сферою публічних закупівель здійснюють лише строго визначені законодавством суб'єкти державної влади: Рахункова палата, Антимонопольний комітет України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

Доведено, що державний контроль в сфері публічних закупівель – це діяльність уповноважених центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів в межах повноважень, передбачених законом, щодо законності здійснення, виявлення, запобігання та припинення порушень вимог законодавства суб'єктами публічних закупівель.

Державний контроль в сфері публічних закупівель реалізується за допомогою відповідних методів контролю: державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівлі та моніторингу закупівлі.

Відповідно до сучасного законодавства перевірка публічних закупівель полягає у документальному та фактичному аналізі дотримання підконтрольними установами законодавства про публічні закупівлі.

Ключові слова: державний контроль, публічні закупівлі, органи виконавчої влади, повноваження, методи державного контролю.

Постановка проблеми. Однією з форм створення державою громадських благ є публічні закупівлі, які здійснюються на основі раціонального використання суспільних коштів та розвитку конкурентної економіки. Публічні закупівлі відіграють ключову роль у забезпеченні потреб держави, сприяють ефективному використанню бюджетних

коштів та розвитку економіки. Однак, через обсяги фінансових ресурсів, які залучаються до цього процесу, публічні закупівлі часто стають об'єктом корупції та зловживань. Це викликає необхідність у чітко регламентованій системі державного контролю, яка б забезпечувала прозорість, законність та ефективність процедур закупівель.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Питанням теоретико-правових засад і реалізації контролю, у тому числі й державного, за відповідними напрямками діяльності приділяється значна увага. У цьому аспекті хотілося б відмітити наукові праці таких учених, як Андрійко О. Ф., Баранов С. О., Бринч М. М., Денисова А. В., Долгополов А. М., Захаров Є. Ю., Казанчук І. Д., Клочко А. М., Колпаков В. К., Корнієнко М. В., Мосьондз С. О., Музичук О. М., Наливайко Т. В., Поклад О. В., Стеценко С. Г., Хіміч О. М., Шемшученко Ю. С., Шматько В. Г., Ярмачі Х. П. та ін. Поняття, зміст та характеристики державного контролю були дослідженні, однак проблеми визначення сутності державного контролю в сфері публічних закупівель потребують подальшого наукового опрацювання.

В умовах нинішнього реформування державних інституцій України, актуальним стає питання створення й впровадження ефективних механізмів для раціонального використання бюджетних коштів. У цьому контексті одне з провідних місць у системі адміністративно-правового регулювання займають публічні закупівлі, які надають можливість вирішувати завдання соціально-економічного розвитку держави, впроваджувати нові технології та забезпечувати національну безпеку й оборону [3, с. 18].

Державний контроль у сфері публічних закупівель є частиною системи управління державними ресурсами, що включає нагляд за дотриманням законодавства при проведенні тендерних процедур.

Мета статті – здійснити аналіз державного контролю у сфері публічних закупівель в Україні.

Виклад основного матеріалу. Державний контроль є обов'язковою складовою адміністративно-правового регулювання у всіх сферах життєдіяльності суспільства, адже регулюючі нормативні положення мають не лише виражатися в документованій формі, але й гарантовано виконуватися. Так, у відповідності до п. 6 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»: [4] центральні органи виконавчої влади в межах своєї компетенції на основі та на виконання актів зако-

нодавства видають накази, організовують і контролюють їх виконання.

На думку Мосьондз С. О., контроль – це вид діяльності, який полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює перевірку та облік того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання та реалізує свої функції [5, с. 105].

З теоретичної точки зору «контроль» – це організаційно-правовий спосіб забезпечення законності й дисципліни, що характеризується спостереженням і перевіркою правомірності діяльності об'єкта контролю та фактичної відповідності тих чи інших дій вимогам чинного законодавства з можливістю втручання в оперативно-господарську та виробничу діяльність для усунення виявлених недоліків [6, с. 195].

Контроль є одним з інструментальних чинників демократичного державотворення [7, с. 75].

На думку Стеценко С. Г., під державним контролем слід розуміти одну з функцій державного управління, що полягає в оцінюванні правомірності діяльності об'єкту контролю та здійснюється відповідними державними органами та посадовими особами [6, с. 198].

В Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [8] надано визначення: державний контроль – діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів, державних колегіальних органів, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства, зокрема належної якості продукції, робіт та послуг, допустимого рівня небезпеки для населення, навколишнього природного середовища.

Норми Закону України «Про публічні закупівлі» [9] відносять до суб'єктів державного контролю в сфері публічних закупівель: а) Рахункову палату, б) Антимонопольний комітет України, в) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

Вказані суб'єкти здійснюють контроль у сфері публічних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України.

При цьому суб'єкти державного контролю у сфері публічних закупівель, не мають права втручатися в проведення закупівель [9].

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю визначається нормами Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [10] та є уповноваженим Кабінетом Міністрів України на реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю (далі – ЦОДФК).

Відповідно до норм ст. 2 «Головні завдання ЦОДФК» [10]: головними завданнями органу державного фінансового контролю є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, дотриманням законодавства про закупівлі... за судовим рішенням, ухваленим у кримінальному провадженні.

Державний фінансовий контроль забезпечується ЦОДФК через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі.

Контроль за дотриманням законодавства у сфері закупівель здійснюється шляхом проведення моніторингу закупівлі у порядку, встановленому нормами ст. 5 Закону України "Про публічні закупівлі" [9], проведення перевірки закупівель, а також під час державного фінансового аудиту та інспектування.

Рахункова палата, як суб'єкт державного фінансового контролю:

1) здійснює фінансовий аудит, аудит ефективності та аудит відповідності щодо: здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету (ст 7 Закону України «Про Рахункову палату» [11]);

Стаття 13. Особливості здійснення державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) щодо виконання державного замовлення та здійснення закупівель Закону України «Про Рахункову палату» [11] передбачає: «...2. Державний зов-

нішній фінансовий контроль (аудит) щодо здійснення закупівель за рахунок коштів державного бюджету проводиться Рахунковою палатою стосовно всіх стадій закупівель і включає перевірку та аналіз законності та ефективності здійснення закупівель, дотримання передбачених процедур, оцінку своєчасності отримання товарів, послуг та проведення робіт, а також аналіз стану прозорості та додержання встановлених принципів здійснення закупівель».

Відповідно до норм ст. 3 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» [12], основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині: здійснення контролю щодо створення конкурентного середовища та захисту конкуренції у сфері публічних закупівель.

Антимонопольний комітет України як орган оскарження у сфері публічних закупівель має повноваження, визначені Законом України "Про публічні закупівлі" [9].

Для забезпечення розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель Антимонопольний комітет України утворює Комісію (комісії) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель з числа уповноважених з розгляду скарг у сфері публічних закупівель у складі трьох осіб.

На уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель поширюються вимоги та обмеження, встановлені законодавством у сфері запобігання корупції, та не поширюється дія Закону України "Про державну службу" [13].

Уповноважений з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, який є пов'язаною особою з суб'єктом оскарження або замовником, не може брати участі у розгляді та ухваленні рішень щодо такої скарги і на час розгляду та ухвалення рішень щодо такої скарги повинен бути замінений іншим уповноваженим з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель, якого визначає Голова Антимонопольного комітету України, або така скарга може бути передана на роз-

гляд до іншої Комісії з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

Антимонопольний комітет України (його апарат) здійснює належне матеріально-технічне забезпечення діяльності Комісії (комісій) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та уповноважених з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

Організаційне, зокрема технічне, аналітичне, інформаційно-довідкове, забезпечення діяльності Комісії (комісій) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель здійснюється апаратом Антимонопольного комітету України.

Не пізніше 15 березня року, наступного за звітним бюджетним роком, Антимонопольний комітет України оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті щорічний звіт про діяльність Комісії (комісій) з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та узагальнену практику розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель.

Аналізуючи наведено, надамо визначення державного контролю в сфері публічних закупівель – це діяльність уповноважених центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення, запобігання та припинення порушенням вимог законодавства суб'єктами публічних закупівель.

Висновки. Державний контроль в сфері публічних закупівель – це діяльність уповноважених законом центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів в межах повноважень, передбачених законом, щодо законності здійснення, виявлення, запобігання та припинення порушень вимог законодавства суб'єктами публічних закупівель.

Державний контроль за сферою публічних закупівель здійснюють лише строго визначені законодавством суб'єкти державної влади: Рахункова палата, Антимонопольний комітет України та центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю.

Державний контроль здійснюється за допомогою відповідних методів контролю: державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівлі та моніторингу закупівлі.

Пропонуємо внести зміни до Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», щодо визначення конкретного центрального органу державної влади, наприклад, Державну аудиторську службу, що буде здійснювати державний фінансовий контроль за публічними закупівлями.

Список використаної літератури:

1. Конащук Н.Е. Фінансовий контроль у сфері публічних закупівель. дис. на здобуття ступеня канд. екон. наук. за спец. 08.00.08. К. 2019, 226с.
2. Колотій В.М. Специфіка ринку державних закупівель. Формування ринкових відносин в Україні. 2003. №3. С. 24-27.
3. Ткачук С. П. Адміністративно-правове забезпечення публічних закупівель в Україні: дис. на здоб. ступ.доктора філософії за спец.081. Хмельницький, 2021. 252 с.
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI// Відомості Верховної Ради України. 2011. №38. Ст. 385.
5. Мосьондз С.О. Адміністративне право України (у визначеннях та схемах): навч. посіб. К.: Атіка, 2008. 272с.
6. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посібн. К.: Атіка, 2007. 624 с.
7. Іжа М., Радченко О. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень. *Публічне управління: теорія та практика*. Харків, 2012. Т. 4. С. 74–79.
8. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 року №877-V URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#> (дата звернення 20.01.2024 р).
9. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 року № 922-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19> (дата звернення: 01.02.2024р).
10. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993 року №2939-XII URL: <https://zakon.rada.gov>

- ua/laws/show/2939-12 (дата звернення 12.01.2024 р).
11. Про Рахункову палату: Закон України від 02.06.2015 року №576-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#> (дата звернення 26.01.2024 р)
12. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 року № 3659-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> (дата звернення 29.01.2024 р).
13. Про державну службу: Закон України від 15.12.2010 року № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19> (дата звернення 29.01.2024 р).
-

Kyian D. State control in the field of public procurement in Ukraine

At the current stage of economic development of Ukraine, the issue of improving the management system, the key function of which is control, remains very relevant. The development of the state in the face of constant changes depends on a clearly organized system of control over the accumulation, distribution and redistribution of public funds. The control function of the state in the financial sphere is designed to prevent, detect and eliminate financial violations. It is an important condition for supporting the legality of the activities of business entities and, in general, the successful implementation of the state's financial policy for the purpose of effective and targeted use of public funds [1, p. 71-72].

Control in the field of public procurement is defined as systematic monitoring of the administrator of public funds in the process of purchasing goods, works, services of proper quality, in the required quantity, at the right time, at an acceptable price from the appropriate supplier for public funds in order to ensure fair competition among participants, openness and transparency at all stages of procurement, as well as objective and impartial assessment of tender proposals [2, p. 26].

The goals of state control in the field of public procurement are: compliance with legality and discipline, increasing the efficiency of spending public funds at all levels; increasing the level of financial flow management; preventing the increase in the expenditure of budget funds.

State control over the sphere of public procurement is carried out only by subjects of state power strictly defined by law: the Accounting Chamber, the Antimonopoly Committee of Ukraine and the central executive body that implements state policy in the sphere of state financial control.

It has been proven that state control in the sphere of public procurement is the activity of authorized central executive bodies, their territorial bodies within the limits of the powers provided for by law, regarding the legality of the implementation, detection, prevention and termination of violations of the requirements of the legislation by subjects of public procurement.

State control in the field of public procurement is implemented using appropriate control methods: state financial audit, inspection, procurement verification and procurement monitoring.

According to modern legislation, the verification of public procurement consists of a documentary and factual analysis of compliance by the controlled institutions with the legislation on public procurement.

Key words: *state control, public procurement, executive authorities, powers, methods of state control.*